

SXEDIO.G74

22.2.1959: ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ ΟΛΟΙ ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΗΝ ΟΜΑΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΙ, ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΚΑΙ ΑΓΓΛΟΙ ΣΥΝΑΓΕΛΑΖΟΝΤΑΙ ΣΑΝ ΝΑ ΜΗ ΕΙΧΕ ΠΡΟΗΓΗΘΕΙ ΕΝΑΣ ΤΕΤΡΑΕΤΗΣ ΑΙΜΑΤΗΡΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Πριν καλά, καλά στεγνώσει το μελάνι της υπογραφής των συμφωνιών στο Λονδίνο στις 19 Φεβρουαρίου 1959, ο Κυβερνήτης Σερ Χιου Φουτ, επέστρεψε στην Κύπρο και στρώθηκε στη δουλειά για να προετοιμάσει το έδαφος και να προλάβει τα γεγονότα και τον Αρχηγό της ΕΟΚΑ, μήπως εκδηλωθεί εναντίον των συμφωνιών.

Αυτό που έκαμε ήταν να καταργήσει τα κρατητήρια και να αφήσει τους πολιτικούς κρατούμενους ελεύθερους, ώστε να δείξει ότι τα πράγματα άρχισαν να επανέρχονται στην ομαλότητα και επομένως δεν υπήρχε περίπτωση επανόδου στην προηγούμενη κατάσταση και ανάγκη για συνέχιση της δράσης της ΕΟΚΑ.

Οι πόρτες των φυλακών άνοιξαν και οι χιλιάδες κρατούμενοι ξεχύθηκαν πανηγυρίζοντας στους δρόμους και επιστρέφοντας στις οικογένειές τους.

Η χαρά της απελευθέρωσης κάλυπτε εκείνη τη στιγμή τις τυχόν επιφυλάξεις που είχαν για τη συμφωνία.

Δεν ήταν δυνατό να πάρουν αντίθετη θέση, πράγμα που θα τους οδηγούσε και πάλι στα κρατητήρια. Και αυτό αποτελούσε πραγματική άσκηση πίεσης στο Διγενή που καθυστερούσε να εκδηλωθεί.

Η Λευκωσία και όλη η Κύπρος περνούσε αξέχαστες στιγμές.

Σαν άνοιξαν τα κρατητήρια τελέστηκε στον ιερό ναό Παναγίας Φανερωμένης πάνδημη δοξολογία, ενώ ο απολυθείς γυμνασιάρχης Γιαλλουρίδης εκφώνησε πανηγυρική ομιλία καταχειροκροτούμενος από τις χιλιάδες των παρευρεθέντων, αναφέροντας ότι δικαίωθηκε ο αγώνας του Κυπριακού λαού.

"Οι πόνοι και οι αγώνες μας βρίσκουν τώρα τη δικαίωση από τις αποφάσεις της διάσκεψης του Λονδίνου" είπε ο Γιαλουρίδης, γνωστός ενωτικός, που πρόσθεσε ότι "περιμένουμε το λαοφιλή Εθνάρχη μας για να οδηγηθούμε από αυτόν στη Βηθλεέμ των πόθων μας, πειθαρχούντες ως πάντοτε εις τα κελεύσματα του Εθνάρχη και του Αρχηγού Διγενή".

Ετσι όταν ύστερα από δύο ημέρες (24.2.1959) δημοσιεύονταν τα συμφωνηθέντα στο Λονδίνο, οι φωνές εναντίον τους ήταν πολύ περιορισμένες, ενώ ο τύπος βομβαρδιζόταν από παντού με διθυράμβους υπέρ των του Μακαρίου και των συμφωνιών που είχε υπογράψει.

Λίγοι ήταν εκείνοι που μπορούσαν ή ήθελαν να διαβάσουν μέσα από τις γραμμές των κειμένων των συμφωνιών τα τυχόν μειονεκτήματα τους. Τους αρκούσε το γεγονός ότι είχε συμφωνήσει και υπογράψει τη συμφωνία ο Αρχιεπίσκοπος και Εθνάρχης Μακάριος, ενώ η Ελλάδα με τον Καραμανλή τη χαρακτήριζε επιτυχημένη.

Οι Κύπριοι ψηλαφούσαν για πρώτη φορά στη μακραίωνη ιστορία της Κύπρου την ελευθερία- και την ανεξαρτησία τους-, καθ' ον χρόνο ο Κυβερνήτης κλιμάκωνε την επίθεση ειρήνης και δημοσίευσε διατάγματα με τα οποία επανέφερε όλες σχεδόν τις ελευθερίες που είχε καταργήσει και στερήσει στον Κυπριακό λαό: Κατάργησε τη Λογοκρισία τον τύπο, τους κανονισμούς περί προσωποκράτησης, την ποινή του θανάτου για ορισμένα αδικήματα, επέτρεψε την ελεύθερη κυκλοφορία του αθηναϊκού τύπου και την ελεύθερη τηλεφωνική επικοινωνία, κατάργησε τον κανονισμό για κατάσχεσεις και ανατινάξεις κτιρίων, ενώ επέτρεψε την μεταφορά σημαίων ελεύθερα από τους πολίτες.

Αποκορύφωμα όλων ήταν ότι η κατάργηση στις 24 Φεβρουαρίου του διατάγματος υπερορίας του Μακαρίου, πράγμα που σήμαινε ότι ο Μακάριος, μπορούσε ελεύθερα να επιστρέψει πλέον στην Κύπρο μαζί με τους συνεξοριστούς του.

Ο Κυπριακός ελληνισμός άρχισε πλέον να

καταστρώνει πρόγραμμα υποδοχής του Αρχιεπισκόπου, με πλήρη κάλυψη της επιστροφής του, για πρώτη φορά από το Κυπριακό Ραδιόφωνο, κάτι που δεν μπορούσε κανένας να φαντασθεί τις λίγες προηγούμενες μέρες.

Στις **27** Φεβρουαρίου επίσης ο Κυβερνήτης ανακοίνωσε γενική αμνηστία, με βάση την οποία προσφερόταν στον Αρχηγό της ΕΟΚΑ Γεώργιο Γριβα Διγενή, η ευκαιρία να αναχωρήσει από την Κύπρο ελεύθερα.

Ελεύθερη έξοδος από την Κύπρο προσφερόταν επίσης και στους κρατούμενους που είχαν κατηγορηθεί ή είχαν καταδικασθεί για χρήση βίας ή στους "επικίνδυνους", που βρίσκονταν ακόμα στις φυλακές της Αγγλίας ενώ οι υπόλοιποι κρατούμενοι για ελαφρά αδικήματα θα αφήνονταν ελεύθεροι.

Ηδη είχε αρχίσει η αναθεώρηση των υποθέσεων τους.

Στις φυλακές κρατούνταν ακόμα γύρω στα **300** άτομα, ενώ ένας άλλος αριθμός βαρυποινητών (**30**) κρατούνταν στις φυλακές της Αγγλίας.

Οι όροι για την αμνηστία του Κυβερνήτη όπως ανακοινώθηκαν ήταν:

"Σκοπός είναι η χορήγηση αμνηστίας σε δύο στάδια. Πρώτο θα χορηγηθεί αμνηστία για τα μικρότερα αδικήματα. Διεξάγεται ήδη αναθεώρηση των υποθέσεων αυτών και οι απολύσεις θα διεξαχθούν προοδευτικά κατά τις προσεχείς εβδομάδες. Υπάρχουν **250** περίπου υποθέσεις στην κατηγορία αυτή.

Δεύτερο υπάρχει πρόθεση να αναθεωρηθούν όλες οι πλέον σοβαρές υποθέσεις, περιλαμβανομένων ιδιαίτερα και των ευρεθέντων ενόχων για αδικήματα που περιλαμβάνουν βία εναντίον προσώπου, και να φθάσουμε σε συμπεράσματα σε όλες τις υποθέσεις αυτών, όσο το δυνατό νωρίτερα και εν πάση περιπτώσει μέσα σε δύο μήνες.

Υπάρχουν περίπου **70** υποθέσεις της κατηγορίας αυτής. Στον αριθμό αυτό περιλαμβάνονται και **31** Κυπριοί κατάδικοι που εκτίουν την ποινή τους στη Βρετανία, οι οποίοι θα μεταφερθούν σύντομα στην

Κύπρο.

Σε σχέση με τη δεύτερη κατηγορία (των πλέον σοβαρών παραβατών που περιλαμβάνουν ιδιαίτερα τους ενόχους για αδικήματα βίας εναντίον προσώπων) θα ληφθούν τα ακόλουθα μέτρα: θα ετοιμασθεί κατάλογος αυτών που θα απολυθούν υπό τους πιο κάτω όρους:

1. Οτι η Ελλάδα ή η Τουρκία θα είναι διατεθειμένες να τους παραλάβουν.

2. Οτι θα εγκαταλείψουν την Κύπρο για την Ελλάδα ή την Τουρκία αμέσως μόλις απολυθούν.

3. Οτι δεν θα επανέλθουν στην Κύπρο χωρίς την άδεια της Κυβερνήσεως της Κύπρου πριν από την ημερομηνία κατά την οποία λήγουν οι ποινές τους, λαμβανομένης υπόψη της χάριτος στην οποία δικαιούνται.

Όσοι δεν αποδέχονται τους όρους αυτούς θα εξακολουθήσουν να εκτίουν τις ποινές τους στην Κύπρο.

Όσοι δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο θα απολυθούν στην Κύπρο όσο το δυνατό νωρίτερα και εν πάση περιπτώσει σε διάστημα δύο μηνών.

Πρόσωπα υπόδικα και καταζητούμενα: Τα πρόσωπα αυτά εάν κατηγορούνται για σοβαρά αδικήματα που σχετίζονται με την βία εναντίον προσώπων δεν θα προσαχθούν σε δίκη εάν συγκστατίθενται να εγκαταλείψουν την Κύπρο για την Ελλάδα ή την Τουρκία, αμέσως και εάν οι χώρες αυτές τους δεχθούν και εάν αναλάβουν την υποχρέωση ότι δεν θα επανέλθουν στην Κύπρο χωρίς την άδεια της Κυβέρνησης της Κύπρου.

Άλλοι παραβάτες περιλαμβανομένων και των προσώπων τα οποία δραπέτευσαν από την κράτηση δεν θα διωχθούν και τα ονόματά τους θα αποσυρθούν από τον κατάλογο των καταζητουμένων της εφημερίδας της Αστυνομίας.

Η δήλωση αυτή για τα υπόδικα και καταζητούμενα πρόσωπα γίνεται με την εξουσιοδότηση του Γενικού Εισαγγελέα".

Σε σχέση με το Διγενή η ανακοίνωση του Κυβερνήτη ανέφερε:

" Σε σχέση με τους όρους της γενικής αμνηστίας, ο Κυβερνήτης ανακοίνωσε ότι θα γίνουν ειδικές διευθετήσεις για την ελεύθερη δίοδο του Στρατηγού Γρίβα και οποιουδήποτε άλλου προσώπου, το οποίον αυτός θα ήθελε να πάρει μαζί του στην Ελλάδα".

Ο Κυβερνήτης έρριχνε ανοικτά το γάντι στον Αρχηγό της ΕΟΚΑ, ο οποίος όμως δεν εκδηλωνόταν, αλλά ανέμενε και την επιστροφή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου για να συζητήσει μαζί του τις λεπτομέρειες, ώστε να πάρει τις αποφάσεις του.

Όμως τα όσα έκαμνε ο Κυβερνήτης ήταν μέτρα που του έδειχναν το δρόμο από την αρχή για το τι έπρεπε να κάμει: Να διατάξει κατάπαυση του πυρός και να αποσυρθεί στην Ελλάδα.

Η αμνηστία τέθηκε σε εφαρμογή στις **28** Φεβρουαρίου και οι φυλακές άνοιξαν για **83** κρατουμένους που είχαν καταδικασθεί σε ποινές φυλάκισης μεταξύ τριών μηνών και δώδεκα ετών- όλοι άνθρωποι που είχαν αγωνισθεί στις τάξεις της ΕΟΚΑ με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

Οι κατάδικοι αντίκρυζαν μια εντελώς διαφορετική ατμόσφαιρα από εκείνη που επικρατούσε όταν είχαν συλληφθεί για τη δράση τους εναντίον των Άγγλων.

Όλη η Κύπρος και ιδιαίτερα η Λευκωσία έπλεαν στο κυανόλευκο καθώς παντού κυμάτιζαν ελληνικές σημαίες. Αυτό δεν ήταν τυχαίο. Οι προετοιμασίες για την επιστροφή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου βρίσκονταν στο απώγειο τους.

Τα πράγματα εξελίσσονταν ραγδαία και η ειρήνευση στον τόπο άρχισε να εμπεδώνεται. Οι μέχρι χθες εχθροί έγιναν φίλοι και Άγγλοι και Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι άρχισαν να συναγελάζονται σαν να μη είχε προηγηθεί ένας τετραετής αιματηρός αγώνας.

Ο Αρχηγός της ΕΟΚΑ δεν καταζητείτο πλέον από τους Άγγλους και μια και τον προλάμβαιναν πλέον τα γεγονότα δεν είχε πια άλλη επιλογή παρά να κηρύξει το τέλος του αγώνα της ΕΟΚΑ.

Είχε πλέον ενημερωθεί και επίσημα από τις **23**

Φεβρουαρίου, την προηγούμενη της δημοσίευσης των εγγράφων των συμφωνιών του Λονδίνου που υπεγράφησαν στις **19 Φεβρουαρίου 1959**, από τον Έλληνα πρόξενο στη Λευκωσία, παρ' όλων όπως αναφέρει στα Απομνημονεύματά του δεν ενημερώθηκε για τα δύο έγγραφα που αναφέρονταν στις αγγλικές βάσεις.

Ο Διγενής, ωστόσο, άρχισε να συζητεί το θέμα του τερματισμού του αγώνα και αναχώρησης του στην Ελλάδα, καθώς, όπως αναφέρει, δεν ήθελε κανένα εξευτελισμό των καταζητούμενων ενώ για τον ίδιο δεν ήθελε με κανένα τρόπο να τον πλησιάσει έστω και ένας άγγλος στρατιώτης.

Οι όροι που έθετε όπως αναφέρει στα απομνημονεύματά του (σελ.399) με έγγραφο του προς τον Έλληνα πρόξενο ήταν οι εξής:

1. ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΙ: Δεν θα δεχθώ κανένα εξευτελισμό αυτών, όπως παρουσίαση και παράδοση τους σε αστυνομία. Μετά την αμνηστία ο καθένας θα μεταβεί στο σπίτι του και δεν θα ενοχληθεί από κανένα.

2. ΟΠΛΙΣΜΟΣ: Εάν δεν είναι δυνατό να αποφύγουμε την παράδοση του στους Άγγλους, τότε ο οπλισμός αφού συλλεγεί να μεταφερθεί από μας και να παραδοθεί σε ορισμένες περιοχές που καθορίζω.

3. Σε σχέση με τον εαυτό μου, επιθυμώ όπως μη με πλησιάσει κανένας άγγλος ή να με συνοδεύσει. Η αναχώρηση θα γίνει από το Ελληνικό προξενείο και από εκεί κατ' ευθείαν στον τόπο της επιβίβασης.

"Τέλος εδήλουν ότι οιοσδήποτε τρόπος αμνηστίας και αν ήθελεν υιοθετηθή πλην του ανωτέρω, όστις θα εθεωρείτο υπ' εμού εξευτελιστικός διά τους αγωνιστάς, δεν θα γίνη δεκτός και θα συνεχίσω τον αγώνα και ότι ήτο δι' εμέ ζήτημα ηθικής τάξεως, όπως μη αναχωρήσω εκ Κύπρου, πριν ή ίδω όλους τους αγωνιστάς επανερχομένους πρότερον εις τας εστίας των".

Στο Λονδίνο ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και η συνοδεία του ετοίμαζαν τις αποσκευές τους για την επιστροφή στην Κύπρο.

Την επιστροφή του Μακαρίου ανέμενε όμως και ο Γρίβας ώστε να συζητήσει μαζί του τις τελικές τις διευθετήσεις, πριν κηρύξει το τέλος του αγώνα της ΕΟΚΑ.